

คู่มือ
การนำธรรมชาติมาด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ
พ.ศ. ๒๕๕๒
ไปใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาระบบสุขภาพของ

ชุมชน

สำนักวิจัยและพัฒนาสุขภาพ
กรมสุขภาพจิต

คู่มือการนำ

ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒

ไปใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาระบบสุขภาพของชุมชน

จัดทำโดย

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.)

ชั้น ๒ อาคาร ๘๘/๓๗ ติวานนท์ ๑๔ ต.ตลาดขวัญ

อ.เมือง จ.นนทบุรี ๑๑๐๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๕๙๐ ๒๓๐๔ โทรสาร ๐ ๒๕๙๐ ๒๓๑๑

www.nationalhealth.or.th

พิมพ์ครั้งที่ ๑

พฤษภาคม ๒๕๕๓ จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่

บริษัทวิชั่น พรีเมอริส จำกัด

สารบัญ

คำนำ	๑
การนำคู่มือไปใช้ประโยชน์	๒
มาตรการรายนามวัดตามธรรมนูญว่าด้วยระบบ สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน	๓
ตารางสำรวจ ทบทวน และติดตามการดำเนินงาน ในชุมชนที่สอดคล้องกับมาตรการของ ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒	๑๑
แนวทางการสานพลังขับเคลื่อน กับภาคส่วนต่างๆ ทั้งในและนอกพื้นที่	๑๙
ตารางเลือกมาตรการเพื่อใช้วางแผนพัฒนา ระบบสุขภาพของชุมชน	๒๐
แนวทางการสานพลังยุทธศาสตร์ กับภาคส่วนต่างๆ ทั้งในและนอกพื้นที่	๒๖
ลำดับขั้นตอนการใช้คู่มือและการสานพลัง	๒๗

คำนำ

คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (คสช.) ที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานได้จัดทำ ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๕(๑) และมาตรา ๔๖ - ๔๘ แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ เพื่อให้ทุกภาคส่วนใช้เป็นกรอบและแนวทางในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และการดำเนินงานด้านสุขภาพของประเทศ

เพื่อให้ชุมชนสามารถนำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ ไปใช้เป็นกรอบและแนวทางในการพัฒนาระบบสุขภาพของตนเองได้อย่างสอดคล้องกับสภาพปัญหาและปัจจัยอื่นๆ ในพื้นที่ รวมทั้งมีทิศทางที่ถูกต้อง ชัดเจนและมีพลัง สามารถบรรลุเป้าหมายแห่งสุขภาพที่ครบทั้งทางกาย จิตใจ ปัญญาและสังคม โดยประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็ง ซึ่งจะเป็นการปฏิรูประบบสุขภาพของประเทศไทยให้เป็นไปตามเจตนารมณ์และพันธะร่วมกันของสังคม

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) จึงได้จัดทำ “คู่มือการนำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ ไปใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาระบบสุขภาพของชุมชน” เพื่อเป็นเครื่องมือให้กับชุมชนในการบรรลุเจตนารมณ์ดังกล่าว

สรรพนุคว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒

- ๑ คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ เมื่อวันที่ ๓๐ มี.ย. ๒๕๕๒
- ๒ ราชานต์อวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรเพื่อทราบ วันที่ ๗ และ ๑๐ ก.ย. ๒๕๕๒ ตามลำดับ
- ๓ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๖ ตอนพิเศษ ๑๗๕๖ วันที่ ๒ ธ.ค. ๒๕๕๒
- ๔ มีผลผูกพันหน่วยงานรัฐและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ตาม ม.๔๘ แห่ง พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐

การนำคู่มือไปใช้ประโยชน์

๑. คู่มือเล่มนี้เป็นเอกสารที่สรุปจากธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ เพื่อให้ชุมชนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

๑.๑ เป็นกรอบและแนวทางในการวางแผนดำเนินงานด้านสุขภาพร่วมกับภาคส่วนอื่นๆ ได้แก่ อบต. เทศบาลตำบลและหน่วยงานของรัฐ เป็นต้น

๑.๒ แสดงมาตรการดำเนินงานที่สอดคล้องกับปัญหาสุขภาพสามารถนำไปพัฒนาเป็นแผนงานหรือโครงการ เพื่อวางแผนแก้ไขปัญหาสุขภาพได้

๑.๓ เป็นกรอบและแนวทาง ในการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพเฉพาะพื้นที่ ได้แก่ ธรรมนูญสุขภาพระดับตำบล เป็นต้น

๒. ชุมชนสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการสำรวจ ทบทวน ติดตาม การดำเนินงานด้านสุขภาพที่ผ่านมา และคัดเลือกมาตรการต่างๆ มาวางแผนพัฒนาระบบสุขภาพชุมชนร่วมกับ อบต. เทศบาลตำบล และหน่วยงานของรัฐได้ในแต่ละปีงบประมาณ

๓. ชุมชนสามารถใช้เป็นช่องทางในการสานพลังการขับเคลื่อน และสานพลังยุทธศาสตร์กับภาคส่วนต่างๆ ทั้งในและนอกพื้นที่ รวมทั้ง

คำแนะนำในการใช้คู่มือ โปรดอ่านประกอบกับธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ เพื่อให้ทราบถึง นิยาม หลักการ และเป้าหมายรายหมวด ทั้งนี้ สารที่ปรากฏในคู่มือเป็นการนำ มาตรการรายหมวด มาแสดงไว้

มาตรการสายหมวดตาม

รัฐธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ

พ.ศ. ๒๕๕๒ ที่เกี่ยวข้องกับ ชุมชน

หมวด ๔

การสร้างเสริมสุขภาพ

ข้อ ๒๔ ให้รัฐส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐทุกระดับและภาคส่วนต่างๆ ในสังคมพัฒนานโยบายสาธารณะที่เอื้อต่อสุขภาพ ด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้องค์ความรู้เป็นฐานอย่างเพียงพอ และทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการเพื่อให้ได้นโยบายสาธารณะที่ดี ให้หน่วยงานของรัฐจัดให้มีนโยบายและแผนรองรับการพัฒนา นโยบายสาธารณะที่เอื้อต่อสุขภาพ และดำเนินงานให้เป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

ข้อ ๒๕ ให้รัฐส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐทุกระดับและภาคส่วนต่างๆ ในสังคมร่วมกันพัฒนาสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพทั้งทางกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ การจัดการสวนสาธารณะ สวนสุขภาพ ลานกีฬา ลานชุมชน สถานที่ทำงาน สุขภาวะ ชุมชน เมืองสุขภาวะ ระบบผังเมืองสุขภาวะ ระบบการคมนาคมปลอดภัย ระบบการจัดการน้ำที่ดี ระบบการเกษตร อุตสาหกรรมที่เอื้อต่อสุขภาพ เป็นต้น

ข้อ ๒๖ ให้รัฐและภาคส่วนต่างๆ ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของบุคคล ครอบครัว และชุมชน เพื่อเสริมสร้างความรู้และพัฒนาทักษะในการดำเนินชีวิตและการสร้างเสริมสุขภาพ อันจะนำไปสู่การเพิ่มพูนขีดความสามารถในการดูแลตนเองและการพึ่งตนเองของบุคคล ครอบครัวและชุมชนอย่างต่อเนื่องรวมทั้งการเปิดพื้นที่สาธารณะ พัฒนาเครื่องมือและนวัตกรรม ภายใต้บริบททางสังคม ภูมินิเวศวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเท่าทันการเปลี่ยนแปลง

ข้อ ๒๗ ให้รัฐและภาคส่วนต่างๆ ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาความเข้มแข็งของบุคคล ครอบครัว ชุมชนและเครือข่าย ตลอดจนส่งเสริม

การกระจายยาเวชภัณฑ์ ความรู้และเทคโนโลยีที่จำเป็นอย่างเพียงพอและทั่วถึง เพื่อการดูแลตนเองและการพึ่งตนเองทางด้านสุขภาพของบุคคล ครอบครัว และชุมชน

ข้อ ๒๘ ให้รัฐส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพและการมีส่วนร่วมของชุมชนและบุคคลในการดูแลและปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสภาพแวดล้อม เพื่อให้เอื้อต่อสุขภาพ

ข้อ ๒๙ ให้รัฐและภาคส่วนต่างๆ พัฒนามาตรการทางการเงิน การคลังเพื่อสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีของเด็ก เยาวชน สตรี ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาสในสังคม โดยเน้นการจัดการในระดับชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชน กองทุนชุมชน และกิจกรรมชุมชนต่างๆ ที่หลากหลายเพื่อให้เกิดการสร้างเสริมสุขภาพอย่างเป็นองค์รวม

ข้อ ๓๐ ให้รัฐและภาคส่วนต่างๆ สนับสนุนการสร้างและการจัดการความรู้ การวิจัย เทคโนโลยี ทุน และการตลาด เพื่อการพัฒนา การเกษตร การอุตสาหกรรม ธุรกิจและการบริการที่เอื้อต่อสุขภาพ และสิ่งแวดล้อม และให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น ส่งเสริมการเกษตรธรรมชาติที่ไร้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ส่งเสริมอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมธุรกิจและบริการ ที่ไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพ เป็นต้น

หมวด ๕

การป้องกันและควบคุมโรคและปัจจัยที่คุกคามสุขภาพ

ข้อ ๓๑ ให้รัฐจัดให้มีกลไกทำหน้าที่ในการพัฒนาระบบการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพที่เกิดจากนโยบายสาธารณะ โครงการหรือกิจกรรมที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพ เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ให้รัฐส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีศักยภาพในการใช้กระบวนการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพในการกำหนดนโยบาย จัดทำ หรืออนุญาตให้มีการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพ และติดตามให้ผู้ดำเนินงานทั้งภาครัฐและเอกชนดำเนินการด้วยความรับผิดชอบต่อ

ให้รัฐส่งเสริมให้ประชาชนมีการรวมตัวกันและมีส่วนร่วม
ในกระบวนการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ เพื่อปกป้องสิทธิของชุมชน
จากการดำเนินนโยบายสาธารณะ โครงการ หรือกิจกรรมที่จะดำเนินการ
ในชุมชน และจัดให้มีกลไกการรับเรื่องราวร้องทุกข์จากประชาชนที่ได้รับ
ผลกระทบ และแก้ไขปัญหอย่างทันที่

ข้อ ๓๙ ให้รัฐเร่งส่งเสริมและพัฒนาระบบและกลไกการเฝ้าระวัง
ของรัฐและภาคส่วนต่างๆ เพื่อการป้องกันและควบคุมโรคและปัจจัย
ที่คุกคามต่อสุขภาพที่มีประสิทธิภาพ มีบูรณาการระหว่างหน่วยงานของรัฐ
ที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกันทุกระดับ

ข้อ ๔๒ ให้รัฐส่งเสริมให้มีการรณรงค์ ให้ข้อมูลข่าวสาร และสร้าง
ค่านิยมที่ถูกต้องแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งส่งเสริมให้ชุมชน
มีความเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ มีภูมิคุ้มกัน และสนับสนุนให้ชุมชนมีการ
เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเพื่อการดำเนินชีวิต และมีพฤติกรรมสุขภาพ
ที่ปลอดภัยจากโรคและปัจจัยที่คุกคามสุขภาพอย่างรู้เท่าทัน

หมวด ๖

การบริการสาธารณสุขและการควบคุมคุณภาพ

ข้อ ๔๖ ให้รัฐส่งเสริมการบริการสาธารณสุขปฐมภูมิที่จัดโดย
แพทย์หรือบุคลากรด้านสาธารณสุขประจำครอบครัว เพื่อให้บริการ
ครอบคลุมประชากรอย่างทั่วถึงทั้งในเขตเมืองและชนบท โดยสถานบริการ
สาธารณสุขปฐมภูมิต้องสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพและการทำงาน
เชิงรุกในการป้องกันและแก้ไขปัญหสุขภาพของประชาชนร่วมกับท้องถิ่น
ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเชื่อมต่อกับระบบบริการสาธารณสุข
ระดับอื่นๆ โดยมีระบบการส่งต่อที่มีประสิทธิภาพ

ข้อ ๔๗ ให้รัฐส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
มีศักยภาพในการรับผิดชอบ การจัดบริการสาธารณสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ในระดับปฐมภูมิ รวมทั้งให้ถ่ายโอนสถานบริการสาธารณสุขแก่องค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีการเตรียมการและมีการดำเนินการอย่างเป็น
ระบบและเป็นขั้นเป็นตอน ด้วยความสมัครใจและความพร้อมของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคลากรด้านสาธารณสุข ชุมชน และการมี
ส่วนร่วมของประชาชน ทั้งนี้ ให้มุ่งเน้นประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก

ข้อ ๔๘ ให้รัฐส่งเสริมให้มีการพัฒนาระบบบริการสาธารณสุขสำหรับประชากรกลุ่มเปราะบางเฉพาะและมีความจำกัดในการเข้าถึงการบริการสาธารณสุข ได้แก่ เด็ก เยาวชน สตรี ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาสในสังคม อย่างเป็นระบบ ครบวงจร และมีประสิทธิภาพ

ข้อ ๔๙ ให้รัฐและทุกภาคส่วนร่วมกันพัฒนาให้เกิดระบบบริการสาธารณสุขที่มีหัวใจความเป็นมนุษย์อย่างเป็นรูปธรรม โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณสุขในรูปแบบของอาสาสมัครและอื่นๆ และมุ่งเน้นบริการสาธารณสุขที่มุ่งประโยชน์สาธารณะ

ข้อ ๕๐ ให้รัฐส่งเสริมให้มีการรณรงค์ ให้ข้อมูลข่าวสาร และสร้างค่านิยมที่ถูกต้องแก่ประชาชนและบุคลากรด้านสาธารณสุขอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีบนพื้นฐานความเข้าใจถึงข้อจำกัดต่างๆ ของการบริการสาธารณสุข และความเป็นไปได้อันอาจเป็นเหตุให้เกิดเหตุไม่พึงประสงค์ รวมถึงความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อลดเหตุไม่พึงประสงค์และการเยียวยาปัญหาร่วมกันอย่างสมานฉันท์

หมวด ๗

การส่งเสริม สนับสนุนการใช้และการพัฒนา ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพ การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือกอื่นๆ

ข้อ ๖๒ ให้รัฐสร้างเสริมความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของชุมชนและชุมชนท้องถิ่น ในการฟื้นฟู สืบสานและใช้ประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพ และการประยุกต์และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพให้สอดคล้องกับบริบททางด้านสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุน ให้ชุมชน ชุมชนท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพในระดับชุมชน

ข้อ ๖๓ ให้รัฐสร้างเสริมความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันวิชาการในท้องถิ่น ในการส่งเสริม สนับสนุน การใช้ และการพัฒนาการแพทย์พื้นบ้าน

โดยการสนับสนุนและเสริมสร้างสถานภาพของหมอพื้นบ้าน การพัฒนา ศักยภาพหมอพื้นบ้านในชุมชน การสนับสนุนการสืบทอดสู่หมอพื้นบ้าน รุ่นใหม่โดยส่งเสริมให้เยาวชนรุ่นใหม่เห็นคุณค่าของหมอพื้นบ้าน และรักษา แบบแผนการสืบทอดที่เป็นของชุมชน การพัฒนาระบบการจัดการ ความรู้ ทั้ง ในตำราและตัวหมอพื้นบ้าน การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา องค์ความรู้ของหมอพื้นบ้าน เพื่อเป็นการต่อยอดองค์ความรู้เดิมและ นำไปใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพของประชาชนอย่างเหมาะสม

ให้หน่วยงานของรัฐ และชุมชนสร้างเสริมความเข้มแข็งของ เครือข่ายหมอพื้นบ้าน สนับสนุนการเชื่อมโยงของเครือข่ายทั้งในระดับ ชุมชน ภูมิภาค และระดับประเทศ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม และ การประสานงานในแนวราบ

ให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องพัฒนามาตรการด้านกฎหมายและ มาตรการด้านอื่นๆ เพื่อรองรับสถานภาพของหมอพื้นบ้าน

ข้อ ๖๕ ให้รัฐ หน่วยงานของรัฐ และภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ยาไทยและยาพัฒนาจากสมุนไพร ในบัญชี ยาลูกแห้งแห่งชาติและในเภสัชตำรับของโรงพยาบาล

ให้คณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ ผลักดันการนำยาไทย และยาพัฒนาจากสมุนไพรบรรจุในบัญชียาลูกแห้งแห่งชาติเพิ่มขึ้น เพื่อให้ พอเพียงแก่การดูแลสุขภาพสุขภาพของประชาชน

ให้หน่วยงานของรัฐ และภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องส่งเสริมศักยภาพของ โรงพยาบาลและชุมชน ในการผลิตและใช้ยาไทยและยาพัฒนาจากสมุนไพร

ข้อ ๖๖ ให้หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ท้องถิ่นร่วมกันสร้าง ระบบและกลไกในการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านสุขภาพ การแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้านให้มีความ เข้มแข็ง มีประสิทธิภาพ เชื่อมโยงกันตั้งแต่ระดับชุมชน ระดับประเทศ และระดับภูมิภาค โดยการสร้างความเข้าใจและความรู้เท่าทันให้กับ สังคมไทย การเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของรัฐและชุมชน ท้องถิ่นในการคุ้มครองภูมิปัญญา การพัฒนาระบบและกลไกทางกฎหมาย และการสร้างบทบาทเชิงรุกของไทยในเวทีการเจรจาระหว่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองภูมิปัญญา

ให้คณะกรรมการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์

แผนไทย กำหนดทิศทางและแผนงานที่ชัดเจนในการบริหารกองทุน ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยโดยยึดหลักธรรมาภิบาล มีกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างระบบและกลไกในการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นด้าน สุขภาพ การแพทย์ไทยและการแพทย์พื้นบ้านที่เข้มแข็ง มีประสิทธิภาพ เชื่อมโยงตั้งแต่ระดับชุมชน ระดับประเทศและระดับภูมิภาค จัดสรรเงิน กองทุนภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยเพื่อสนับสนุนหน่วยงานทั้งภาครัฐ ชุมชนท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการสร้าง ความเข้มแข็งของระบบและกลไกในการคุ้มครอง และส่งเสริมภูมิปัญญา ท้องถิ่นด้านสุขภาพ การแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้าน อย่างเหมาะสม

หมวด ๘
การคุ้มครองผู้บริโภค

- ข้อ ๗๑** ในการคุ้มครองผู้บริโภค ให้รัฐดำเนินการดังต่อไปนี้
- (๒) ส่งเสริมและสนับสนุนการรวมตัวของประชาชน ในรูปแบบของกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ เครือข่าย และอื่นๆ ในการดำเนินงาน เพื่อผู้บริโภค และเสริมสร้างความเข้มแข็งและกระบวนการเรียนรู้ ให้แก่ผู้บริโภค ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนให้มีกลไกการคุ้มครองผู้บริโภค ภาคประชาชนในทุกจังหวัด และต้องสนับสนุนให้ผู้ประกอบธุรกิจและ สื่อมวลชนมีความรับผิดชอบต่อสังคมและร่วมดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภค
 - (๓) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการกำหนดนโยบาย วางแผน ติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานเพื่อ ผู้บริโภคทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น
 - (๔) สนับสนุนให้มีระบบการทดสอบมาตรฐานสินค้าและ บริการที่ประชาชนมีส่วนร่วมเพื่อประเมินประสิทธิภาพ ความคุ้มค่า ความปลอดภัย และผลกระทบ รวมทั้งเผยแพร่สู่สาธารณชนอย่างทั่วถึง
- ข้อ ๗๒** ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดนโยบาย และ จัดให้มีแผนงบประมาณ ข้อบัญญัติท้องถิ่น และกลไกในการคุ้มครอง ผู้บริโภคโดยบูรณาการงานคุ้มครองผู้บริโภคเข้าไปเป็นภารกิจหลักของ แผน โดยการมีส่วนร่วมของผู้บริโภค
- ข้อ ๗๓** ให้สถาบันวิชาการ สภาวิชาชีพและคณะกรรมการ

วิชาชีพด้านสาธารณสุข ร่วมกันสร้างและพัฒนาระบบคุ้มครองผู้บริโภค ที่เข้มแข็งและเป็นธรรม ร่วมตรวจสอบ ประเมิน และพัฒนากลไกการคุ้มครองผู้บริโภค โดยส่งเสริมให้มีตัวแทนผู้บริโภคจำนวนพอเพียงร่วมเป็น กรรมการในองค์กร

หมวด ๙

การสร้างและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านสุขภาพ

ข้อ ๘๑ ให้รัฐส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาท ในการสร้างความรู้ด้านสุขภาพ และจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสมให้แก่ กลุ่มองค์กรในพื้นที่ เพื่อให้มีส่วนร่วมในการสร้างการจัดการ การสื่อสาร และการเผยแพร่ความรู้

ข้อ ๘๒ ให้รัฐส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคประชาชนมีความสามารถ สร้างจัดการความรู้ด้านสุขภาพ และสนับสนุนให้เกิดช่องทางการเรียนรู้และ การสื่อสารที่เหมาะสมและหลากหลายในชุมชน

ข้อ ๘๓ ให้รัฐส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และชุมชน มีส่วนร่วมลงทุน ในการสร้าง การจัดการ การสื่อสารและ การเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพ

ข้อ ๘๔ ให้รัฐส่งเสริมสนับสนุนการลงทุนและการพัฒนาบุคลากร และเครือข่ายการสร้างการจัดการการสื่อสารและการเผยแพร่ความรู้ด้าน สุขภาพในทุกระดับ

ข้อ ๘๕ ให้รัฐสร้างระบบตรวจสอบ กลั่นกรอง และติดตาม การสื่อสารและการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของ ทุกภาคส่วน

หมวด ๑๐

การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ

ข้อ ๘๓ ให้รัฐสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาควิชาการ ภาคเอกชน ภาคประชาชนและภาคส่วนอื่นๆ ให้มีส่วนร่วมในการบริหาร จัดการและกำกับดูแลเพื่อให้เกิดการเผยแพร่และการสื่อสารตลอดจน สนับสนุนการใช้ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพที่เหมาะสม

หมวด ๑๑

การสร้างและพัฒนาศูนย์ด้านสาธารณสุข

ข้อ ๑๐๐ ให้นำหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องสนับสนุนระบบการผลิตที่ให้บริการจากชุมชน ท้องถิ่นต่างๆ ให้มีโอกาสเข้าศึกษาและพัฒนาเพื่อกลับไปปฏิบัติหน้าที่เป็นบุคลากรด้านสาธารณสุขในท้องถิ่นของตนเอง โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรปกครองท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด

ข้อ ๑๐๑ ให้นำหน่วยงานของรัฐ องค์กรวิชาชีพ และภาคส่วนต่างๆ ส่งเสริมสนับสนุนการให้บริการด้านสาธารณสุขแสดงบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนกำลังคนด้านสุขภาพอื่นๆ ที่มีบทบาทในระบบสุขภาพ ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่และมีส่วนร่วมในการทำงานขับเคลื่อนระบบสุขภาพที่พึงประสงค์ร่วมกันอย่างจริงจัง

ข้อ ๑๐๒ ให้รัฐสนับสนุนให้บุคลากรด้านสาธารณสุขสาขาต่างๆ ให้เป็นวิชาชีพที่มีกฎหมายเฉพาะรองรับ และสนับสนุนให้มีกระบวนการทำงานเชื่อมโยงกันระหว่างองค์กรวิชาชีพ และเปิดช่องทางให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์กรวิชาชีพด้านสุขภาพอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อ ๑๐๓ ให้รัฐสนับสนุนให้มีการพัฒนากลไกระดับพื้นที่เพื่อทำหน้าที่ประสานการวางแผนบุคลากรด้านสาธารณสุข และกำลังคนด้านสุขภาพอื่นๆ ในระดับพื้นที่ เพื่อให้เกิดการกระจายและการใช้กำลังคนด้านสุขภาพในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและมีความเป็นธรรม

หมวด ๑๒

การมีหารคลังด้านสุขภาพ

ข้อ ๑๐๔ ให้รัฐขยายระบบการเงินการคลังรวมหมู่ให้ครอบคลุมประชาชนที่มีภูมิลาเนาถาวรในประเทศ รวมถึงกลุ่มแรงงานต่างด้าว เพื่อให้สามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้อย่างถ้วนหน้า รวมทั้งจำกัดการใช้มาตรการร่วมจ่ายเมื่อใช้บริการสาธารณสุขเฉพาะ เพื่อป้องกันการใช้บริการมากเกินไปจนจำเป็น ไม่ใช่เพื่อการหาเงินเพิ่มเติมแก่ระบบ หากมีการใช้มาตรการร่วมจ่ายต้องมีมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองคนจนและผู้มีความจำเป็นด้านสุขภาพให้ได้รับบริการสุขภาพที่เหมาะสม

ข้อ ๑๑๐ ให้รัฐส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกองทุนสุขภาพของชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน เพื่อสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพการป้องกันและควบคุมโรค และปัจจัยที่คุกคามสุขภาพ การฟื้นฟูสมรรถภาพ รวมทั้งสนับสนุนให้มีระบบการติดตาม ประเมินผลและการตรวจสอบเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่มีธรรมาภิบาล

ตารางสำรวจ ทบทวน และติดตามการดำเนินงาน ในชุมชนที่สอดคล้องกับมาตรการย่อย ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒

หมวด ๔ การสร้างเสริมสุขภาพ

มาตรการเชิงประเด็นสุขภาพ	การดำเนินงาน		
	มีผลงานแล้ว	กำลังดำเนินงาน	ยังไม่ได้ทำ
๑๐ พัฒนานโยบายสาธารณะที่เอื้อต่อสุขภาพด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วม ใช้องค์ความรู้เป็นฐานอย่างพอเพียง (ข้อ ๒๔)			
๑๑ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ ทั้งทางกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจและสังคม (ข้อ ๒๕)			
๑๒ การศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของบุคคล ครอบครัวและชุมชนทางด้านสุขภาพ เพื่อการพึ่งตนเองและเปิดพื้นที่สาธารณะ พัฒนาเครื่องมือนวัตกรรมฯ ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง (ข้อ ๒๖)			

หมวด ๔ การสร้างเสริมสุขภาพ (ต่อ)

มาตรการเชิงประเด็นสุขภาพ	การดำเนินงาน		
	มีผลงานแล้ว	กำลังดำเนินงาน	ยังไม่ได้ทำ
๑๑ พัฒนาความเข้มแข็งของบุคคล ครอบครัว ชุมชน เครือข่ายและการกระจายยา เวชภัณฑ์ ความรู้ เทคโนโลยีฯ เพื่อการพึ่งตนเอง (ข้อ ๒๗)			
๑๒ พัฒนาศักยภาพและการมีส่วนร่วมในการดูแล ปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและ สภาพแวดล้อม (ข้อ ๒๘)			
๑๓ พัฒนามาตรการทางการเงินการคลัง ระบบสวัสดิการชุมชนฯ เพื่อสร้างเสริมสุขภาพเด็ก เยาวชน สตรี ผู้พิการ ทุพพลภาพ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาสอย่างครอบคลุมและยั่งยืน (ข้อ ๒๙)			
๑๔ การสร้างและจัดการความรู้ การวิจัย เทคโนโลยี ทุน และการตลาดเพื่อการเกษตร อุตสาหกรรม ธุรกิจ บริการที่เอื้อต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม (ข้อ ๓๐)			

หมวด ๕ การป้องกันควบคุมโรคและปัจจัยคุกคามสุขภาพ

มาตรการเชิงประเด็นสุขภาพ	การดำเนินงาน		
	มีผลงานแล้ว	กำลังดำเนินงาน	ยังไม่ได้ทำ
๑๕ การรวมตัวและมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผล กระบวนการสุขภาพเพื่อปกป้องชุมชนและจัดกลไก รับเรื่องราวร้องทุกข์และแก้ปัญหา (ข้อ ๓๑)			

หมวด ๕ การป้องกันควบคุมโรคและปัจจัยคุกคามสุขภาพ (ต่อ)

มาตรการเชิงประเด็นสุขภาพ	การดำเนินงาน		
	มีผลงานแล้ว	กำลังดำเนินงาน	ยังไม่ได้ทำ
<ul style="list-style-type: none"> ร่วมพัฒนาระบบและกลไกการเฝ้าระวังเพื่อป้องกันและควบคุมโรคและปัจจัยที่คุกคามต่อสุขภาพที่มีประสิทธิภาพ มีบูรณาการและเชื่อมโยงกันทุกระดับ (ข้อ ๓๙) 			
<ul style="list-style-type: none"> ชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสาร มีค่านิยมที่ถูกต้อง มีความเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ มีภูมิคุ้มกัน มีเครือข่าย มีพฤติกรรมสุขภาพที่ปลอดภัย (ข้อ ๔๒) 			

หมวด ๖ การบริการสาธารณสุขและการควบคุมคุณภาพ

มาตรการเชิงประเด็นสุขภาพ	การดำเนินงาน		
	มีผลงานแล้ว	กำลังดำเนินงาน	ยังไม่ได้ทำ
<ul style="list-style-type: none"> ส่งเสริมบริการปฐมภูมิที่จัดโดยแพทย์/ บุคลากรประจำครอบครัวให้ครอบคลุมประชากรและสถานบริการต้องสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพแก้ปัญหาเชิงรุก โดยร่วมกับชุมชนและมีระบบส่งต่อที่มีประสิทธิภาพ (ข้อ ๔๖) 			
<ul style="list-style-type: none"> เตรียมความพร้อมและมีส่วนร่วมในการรับถ่ายโอนสถานบริการฯ แก่ อปท. โดยมุ่งเน้นประโยชน์ประชาชนเป็นหลัก (ข้อ ๔๗) 			
<ul style="list-style-type: none"> พัฒนาระบบบริการสาธารณสุข แก่ประชากรกลุ่มเป้าหมายเฉพาะฯ อย่างเป็นระบบครบวงจร มีประสิทธิภาพ (ข้อ ๔๘) 			

หมวด ๖
การบริการสาธารณสุขและการควบคุมคุณภาพ (ต่อ)

มาตรการเชิงประเด็นสุขภาพ	การดำเนินงาน		
	มีผลงานแล้ว	กำลังดำเนินงาน	ยังไม่ได้ทำ
๑ พัฒนาระบบบริการสาธารณสุขที่มีหัวใจความเป็นมนุษย์ มีส่วนร่วมในรูปแบบของอาสาสมัคร และมุ่งประโยชน์สาธารณะ (ข้อ ๔๙)			
๑ ร่วมมือลดเหตุไม่พึงประสงค์และเยียวยาปัญหาที่เกี่ยวกับข้อจำกัดและความสัมพันธ์การบริการสาธารณสุขอย่างสมานฉันท์ (ข้อ ๕๐)			

หมวด ๗
**การส่งเสริม สนับสนุนการใช้
และการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านสุขภาพ การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน
และการแพทย์ทางเลือกอื่นๆ**

มาตรการเชิงประเด็นสุขภาพ	การดำเนินงาน		
	มีผลงานแล้ว	กำลังดำเนินงาน	ยังไม่ได้ทำ
๑ พัฒนา สืบสาน ใช้ประโยชน์และมีบทบาทในการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพในระดับชุมชน (ข้อ ๖๒)			
๑ ร่วมสนับสนุน การใช้ การพัฒนาการแพทย์พื้นบ้านทางด้านสถานภาพ ศักยภาพการสืบทอดรักษาแบบแผน การจัดการความรู้ (ข้อ ๖๓)			
๑ ส่งเสริมการผลิตในชุมชน การใช้ยาไทยและยพัฒนาจากสมุนไพรในบัญชียาหลักๆ และเภสัชตำรับ รพ. (ข้อ ๖๕)			

หมวด ๗
การส่งเสริม สนับสนุนการใช้
และการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านสุขภาพ การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน
และการแพทย์ทางเลือกอื่นๆ (ต่อ)

มาตรการเชิงประเด็นสุขภาพ	การดำเนินงาน		
	มีผลงานแล้ว	กำลังดำเนินงาน	ยังไม่ได้ทำ
๑ ร่วมสร้างระบบและกลไกคุ้มครองภูมิปัญญา ท้องถิ่นด้านสุขภาพให้เข้มแข็งและเชื่อมโยงกัน การพัฒนาทางกฎหมาย การเจรจาระหว่างประเทศ (ข้อ ๖๖)			

หมวด ๘
การคุ้มครองผู้บริโภค

มาตรการเชิงประเด็นสุขภาพ	การดำเนินงาน		
	มีผลงานแล้ว	กำลังดำเนินงาน	ยังไม่ได้ทำ
๑ การรวมตัวของประชาชนกลุ่ม/ชมรม/มูลนิธิ/สมาคม/เครือข่ายเพื่อดำเนินงานเพื่อผู้บริโภคและสนับสนุนให้มีกลไกภาคประชาชนระดับจังหวัด (ข้อ ๗๑/๒)			
๑ ประชาชนมีส่วนร่วมกำหนดนโยบาย วางแผนติดตามตรวจสอบการดำเนินงานฯ ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น (ข้อ ๗๑/๓)			
๑ มีระบบทดสอบมาตรฐานสินค้าและบริการที่ประชาชนมีส่วนร่วม และมีการเผยแพร่สู่สาธารณชนอย่างทั่วถึง (ข้อ ๗๑/๕)			
๑ ผู้บริโภคร่วมกำหนดนโยบาย/แผนงบประมาณ ข้อบัญญัติท้องถิ่น/กลไกคุ้มครองของ อปท. (ข้อ ๗๒)			

หมวด ๘ การคุ้มครองผู้บริโภค (ต่อ)

มาตรการเชิงประเด็นสุขภาพ	การดำเนินงาน		
	มีผลงานแล้ว	กำลังดำเนินงาน	ยังไม่ได้ทำ
๑ ร่วมกันพัฒนาระบบคุ้มครองผู้บริโภคที่เข้มแข็งและเป็นธรรม มีตัวแทนผู้บริโภคเป็นกรรมการ (ข้อ ๗๓)			

หมวด ๙ การสร้างและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านสุขภาพ

มาตรการเชิงประเด็นสุขภาพ	การดำเนินงาน		
	มีผลงานแล้ว	กำลังดำเนินงาน	ยังไม่ได้ทำ
๑ กลุ่มองค์กรในพื้นที่มีส่วนร่วมในการสร้าง จัดการ สื่อสาร และเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพ โดย อปท. ใ้ทั้งบฯ สนับสนุน (ข้อ ๘๑)			
๑ การพัฒนาศักยภาพของภาคประชาชนในการสร้างจัดการความรู้ด้านสุขภาพ มีช่องทางการเรียนรู้ สื่อสาร ในชุมชน (ข้อ ๘๒)			
๑ ร่วมลงทุนในการสร้าง การจัดการ การสื่อสารและการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพ (ข้อ ๘๓)			
๑ พัฒนาบุคลากร เครือข่ายด้านการสร้าง การจัดการ การสื่อสารและเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพ (ข้อ ๘๔)			
๑ มีส่วนร่วมในระบบตรวจสอบ กลั่นกรองและติดตาม การสื่อสารและเผยแพร่ความรู้สุขภาพ (ข้อ ๘๕)			

หมวด ๑๐
การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ

มาตรการเชิงประเด็นสุขภาพ	การดำเนินงาน		
	มีผลงานแล้ว	กำลังดำเนินงาน	ยังไม่ได้ทำ
๑๐ ร่วมจัดการ กำกับ ดูแล เพื่อให้เกิดการเผยแพร่สื่อสาร การนำข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพไปใช้อย่างเหมาะสม (ข้อ ๙๓)			

หมวด ๑๑
การสร้างและการพัฒนาบุคลากรด้านสาธารณสุข

มาตรการเชิงประเด็นสุขภาพ	การดำเนินงาน		
	มีผลงานแล้ว	กำลังดำเนินงาน	ยังไม่ได้ทำ
๑๑ มีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดในการผลิตบุคลากรจากชุมชนท้องถิ่นและกลับไปปฏิบัติงานในท้องถิ่น (ข้อ ๑๐๐)			
๑๑ ส่งเสริมให้บุคลากรสาธารณสุขสนับสนุนกำลังคนด้านสุขภาพอื่นๆ ให้มีบทบาทขับเคลื่อนระบบสุขภาพที่พึงประสงค์ร่วมกันอย่างจริงจัง (ข้อ ๑๐๑)			
๑๑ ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำงานขององค์กรวิชาชีพด้านสุขภาพอย่างเป็นรูปธรรม (ข้อ ๑๐๒)			
๑๑ ร่วมพัฒนากลไกระดับพื้นที่เพื่อประสานการวางแผนการกระจาย การใช้กำลังคนด้านสุขภาพให้มีประสิทธิภาพและมีความเป็นธรรม (ข้อ ๑๐๓)			

หมวด ๑๒ การเฝ้าระวังคั้งด้านสุขภาพ

มาตรการเชิงประเด็นสุขภาพ	การดำเนินงาน		
	มีผลงาน แล้ว	กำลัง ดำเนินงาน	ยังไม่ ได้ทำ
๑ ประชาชนที่มีภูมิลาเนาถาวรรวมถึงแรงงานต่างด้าวสามารถเข้าถึงบริการฯ ได้อย่างถ้วนหน้าและคนจนได้รับคุ้มครองหากมีมาตรการร่วมจ่าย (ข้อ ๑๐๗)			
๑ จัดตั้งกองทุนสุขภาพชุมชน เพื่อสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ป้องกันควบคุมโรคและปัจจัยที่คุกคาม ฟันฟูสมรรถภาพ มีระบบติดตามประเมินผลตรวจสอบ (ข้อ ๑๑๐)			

หมายเหตุ สำรวจฯ โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางด้านขวาของตาราง

แนวทางการสานพลังขับเคลื่อน กับภาคส่วนต่างๆ ทั้งในและนอกพื้นที่

เนื่องจากมาตรการต่างๆ ในธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ ล้วนมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาระบบสุขภาพที่สามารถสร้างสุขภาพให้ครบทั้ง ๔ มิติ คือ ทางกาย จิตใจ ปัญญาและสังคม จึงจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายทั้งหน่วยงานของรัฐ สถาบันวิชาการ และประชาสังคม ดังนั้นชุมชนและภาคส่วนต่างๆ ทั้งในและนอกพื้นที่ รวมทั้งสข. สามารถช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกันได้โดยประสานการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

๑. กรณีที่มีผลการดำเนินงานตามมาตรการต่างๆ แล้ว ชุมชนและภาคส่วนต่างๆ สามารถร่วมกันจัดการความรู้ สรุปผลถอดบทเรียนเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อน เสริมจุดแข็ง และขยายผลงานไปยังพื้นที่อื่นๆ หรือทำการติดตามและประเมินผลงานเพื่อวางแผนดำเนินงานต่อไป หรือทำการสื่อสารประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและเผยแพร่สิ่งดีๆ สู่สังคม

๒. กรณีกำลังดำเนินงานต้องมีการหนุนเสริมซึ่งกันและกันโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพบุคลากร การศึกษาดูงาน ทำการศึกษาวิจัยเพื่อค้นหาแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม และสื่อสารประชาสัมพันธ์สู่สังคม สร้างการมีส่วนร่วมเพื่อทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ

๓. กรณียังไม่ได้ดำเนินงานใดๆ ชุมชนและภาคส่วนต่างๆ จำเป็นต้องเปิดรับข้อมูล ทำการศึกษาข้อมูล แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสื่อสารซึ่งกันและกันให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ จนสามารถสร้างกลไกและกระบวนการที่จะวางแผนดำเนินงานต่อไปได้

ตารางเลือกมาตรการเพื่อใช้ วางแผนพัฒนาระบบสุขภาพของชุมชน

หมวด ๔ การสร้างเสริมสุขภาพ

มาตรการเชิงประเด็นสุขภาพ	แผนดำเนินงาน			
	ปี ๕๓	๕๔	๕๕	๕๖
๐ พัฒนานโยบายสาธารณะที่เอื้อต่อสุขภาพด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วม ใช้องค์ความรู้เป็นฐานอย่างพอเพียง (ข้อ ๒๔)				
๐ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ ทั้งทางกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจและสังคม (ข้อ ๒๕)				
๐ การศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของบุคคล ครอบครัวและชุมชนทางด้านสุขภาพ เพื่อการพึ่งตนเองและเปิดพื้นที่สาธารณะ พัฒนาเครื่องมือนวัตกรรมฯ ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง (ข้อ ๒๖)				
๐ พัฒนาความเข้มแข็งของบุคคล ครอบครัว ชุมชน เครือข่ายและการกระจายยา เวชภัณฑ์ ความรู้เทคโนโลยีฯ เพื่อการพึ่งตนเอง (ข้อ ๒๗)				
๐ พัฒนาศักยภาพและการมีส่วนร่วมในการดูแลปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อม (ข้อ ๒๘)				
๐ พัฒนามาตรการทางการเงินการคลัง ระบบสวัสดิการชุมชนฯ เพื่อสร้างเสริมสุขภาพเด็กเยาวชน สตรี ผู้พิการ ทูพพลภาพ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาสอย่างครอบคลุมและยั่งยืน (ข้อ ๒๙)				
๐ การสร้างและจัดการความรู้ การวิจัย เทคโนโลยีทุน และการตลาดเพื่อการเกษตร อุตสาหกรรม ธุรกิจ บริการที่เอื้อต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม (ข้อ ๓๐)				

หมวด ๕ การป้องกันควบคุมโรคและปัจจัยคุกคามสุขภาพ

มาตรการเชิงประเด็นสุขภาพ	แผนดำเนินงาน			
	ปี ๕๓	๕๔	๕๕	๕๖
ปี				
๑ การรวมตัวและมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพเพื่อปกป้องชุมชนและจัดกลไกรับเรื่องราร้องทุกข์และแก้ปัญหา (ข้อ ๓๘)				
๒ ร่วมพัฒนาระบบและกลไกการเฝ้าระวังเพื่อป้องกันและควบคุมโรคและปัจจัยที่คุกคามต่อสุขภาพที่มีประสิทธิภาพ มีบูรณาการและเชื่อมโยงกันทุกระดับ (ข้อ ๓๙)				
๓ ชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสาร มีค่านิยมที่ถูกต้อง มีความเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ มีภูมิคุ้มกัน มีเครือข่าย มีพฤติกรรมสุขภาพที่ปลอดภัย (ข้อ ๔๒)				

หมวด ๖ การบริการสาธารณสุขและการควบคุมคุณภาพ (ต่อ)

มาตรการเชิงประเด็นสุขภาพ	แผนดำเนินงาน			
	ปี ๕๓	๕๔	๕๕	๕๖
ปี				
๑ ส่งเสริมบริการปฐมภูมิที่จัดโดยแพทย์/ บุคลากรประจำครอบครัวให้ครอบคลุมประชากรและสถานบริการต้องสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพแก้ปัญหาเชิงรุก โดยร่วมกับชุมชนและมีระบบส่งต่อที่มีประสิทธิภาพ (ข้อ ๔๖)				
๒ เติบโตความพร้อมและมีส่วนร่วมในการรับถ่ายโอนสถานบริการฯ แก่ อปท. โดยมุ่งเน้นประโยชน์ประชาชนเป็นหลัก (ข้อ ๔๗)				

หมวด ๖
การบริการสาธารณสุขและการควบคุมคุณภาพ (ต่อ)

มาตรการเชิงประเด็นสุขภาพ	ปี	แผนดำเนินงาน			
		๕๓	๕๔	๕๕	๕๖
๑ พัฒนาระบบบริการสาธารณสุข แก่ประชากรกลุ่มเป้าหมายเฉพาะๆ อย่างเป็นระบบครบวงจร มีประสิทธิภาพ (ข้อ ๔๘)					
๑ พัฒนาระบบบริการสาธารณสุขที่มีหัวใจความเป็นมนุษย์ มีส่วนร่วมในรูปแบบของอาสาสมัคร และมุ่งประโยชน์สาธารณะ (ข้อ ๔๙)					
๑ ร่วมมือลดเหตุไม่พึงประสงค์และเยียวยาปัญหาที่เกี่ยวกับข้อจำกัดและความสัมพันธ์การบริการสาธารณสุขอย่างสมานฉันท์ (ข้อ ๕๐)					

หมวด ๗
**การส่งเสริม สหับสนุนการใช้
และการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านสุขภาพ การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน
และการแพทย์ทางเลือกอื่นๆ**

มาตรการเชิงประเด็นสุขภาพ	ปี	แผนดำเนินงาน			
		๕๓	๕๔	๕๕	๕๖
๑ ฟื้นฟู สืบสาน ใช้ประโยชน์และมีบทบาทในการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพในระดับชุมชน (ข้อ ๖๒)					
๑ ร่วมสนับสนุน การใช้ การพัฒนาการแพทย์พื้นบ้านทางด้านสถานภาพ ศักยภาพการสืบทอดรักษาแบบแผน การจัดการความรู้ (ข้อ ๖๓)					
๑ ส่งเสริมการผลิตในชุมชน การใช้ยาไทยและยาพัฒนาจากสมุนไพรในบัญชียาหลักๆ และเภสัชตำรับ รพ. (ข้อ ๖๕)					

หมวด ๗
การส่งเสริม สนับสนุนการใช้
และการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านสุขภาพ การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน
และการแพทย์ทางเลือกอื่นๆ (ต่อ)

มาตรการเชิงประเด็นสุขภาพ	แผนดำเนินงาน			
	ปี ๕๓	๕๔	๕๕	๕๖
๑ ร่วมสร้างระบบและกลไกคุ้มครองภูมิปัญญา ท้องถิ่น ด้านสุขภาพให้เข้มแข็งและเชื่อมโยงกัน การพัฒนา ทางกฎหมาย การเจรจาระหว่างประเทศ (ข้อ ๖๖)				

หมวด ๘
การคุ้มครองผู้บริโภค

มาตรการเชิงประเด็นสุขภาพ	แผนดำเนินงาน			
	ปี ๕๓	๕๔	๕๕	๕๖
๑ การรวมตัวของประชาชนกลุ่ม/ชมรม/มูลนิธิ/สมาคม/ เครือข่ายเพื่อดำเนินงานเพื่อผู้บริโภคและสนับสนุน ให้มีกลไกภาคประชาชนระดับจังหวัด (ข้อ ๗๑/๒)				
๑ ประชาชนมีส่วนร่วมกำหนดนโยบาย วางแผนติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานฯ ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น (ข้อ ๗๑/๓)				
๑ มีระบบทดสอบมาตรฐานสินค้าและบริการที่ประชาชน มีส่วนร่วม และมีการเผยแพร่สู่สาธารณชนอย่าง ทัวถึง (ข้อ ๗๑/๕)				
๑ ผู้บริโภคร่วมกำหนดนโยบาย/แผนงบประมาณ ข้อบัญญัติท้องถิ่น/กลไกคุ้มครองของ อปท. (ข้อ ๗๒)				
๑ ร่วมกันพัฒนาระบบคุ้มครองผู้บริโภคที่เข้มแข็งและ เป็นธรรม มีตัวแทนผู้บริโภคเป็นกรรมการ (ข้อ ๗๓)				

หมวด ๙ การสร้างและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านสุขภาพ

มาตรการเชิงประเด็นสุขภาพ	ปี	แผนดำเนินงาน			
		๕๓	๕๔	๕๕	๕๖
๑ กลุ่มองค์กรในพื้นที่ที่มีส่วนร่วมในการสร้าง จัดการ สื่อสาร และเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพ โดย อปท. ใ้ทั้งบฯ สนับสนุน (ข้อ ๘๑)					
๑ การพัฒนาศักยภาพของภาคประชาชนในการสร้าง จัดการความรู้ด้านสุขภาพ มีช่องทางการเรียนรู้ สื่อสาร ในชุมชน (ข้อ ๘๒)					
๑ ร่วมลงทุนในการสร้าง การจัดการ การสื่อสารและ การเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพ (ข้อ ๘๓)					
๑ พัฒนาบุคลากร เครือข่ายด้านการสร้าง การจัดการ การสื่อสารและเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพ (ข้อ ๘๔)					
๑ มีส่วนร่วมในระบบตรวจสอบ กลั่นกรองและติดตาม การสื่อสารและเผยแพร่ความรู้สุขภาพ (ข้อ ๘๕)					

หมวด ๑๐ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ

มาตรการเชิงประเด็นสุขภาพ	ปี	แผนดำเนินงาน			
		๕๓	๕๔	๕๕	๕๖
๑ ร่วมจัดการ กำกับ ดูแล เพื่อให้เกิดการเผยแพร่ สื่อสาร การนำข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพไปใช้อย่าง เหมาะสม (ข้อ ๙๓)					

หมวด ๑๑
การสร้างและการพัฒนาบุคลากรด้านสาธารณสุข

มาตรการเชิงประเด็นสุขภาพ	แผนดำเนินงาน			
	ปี ๕๓	๕๔	๕๕	๕๖
๑ มีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดในการผลิตบุคลากรจากชุมชนท้องถิ่นและกลับไปปฏิบัติงานในท้องถิ่น (ข้อ ๑๐๐)				
๑ ส่งเสริมให้บุคลากรสาธารณสุขสนับสนุนกำลังคนด้านสุขภาพอื่นๆ ให้มีบทบาทขับเคลื่อนระบบสุขภาพที่พึงประสงค์ร่วมกันอย่างจริงจัง (ข้อ ๑๐๑)				
๑ ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำงานขององค์กรวิชาชีพด้านสุขภาพอย่างเป็นรูปธรรม (ข้อ ๑๐๒)				
๑ ร่วมพัฒนากลไกระดับพื้นที่เพื่อประสานการวางแผนการกระจาย การใช้กำลังคนด้านสุขภาพให้มีประสิทธิภาพและมีความเป็นธรรม (ข้อ ๑๐๓)				

หมวด ๑๒
การเงินการคลังด้านสุขภาพ

มาตรการเชิงประเด็นสุขภาพ	แผนดำเนินงาน			
	ปี ๕๓	๕๔	๕๕	๕๖
๑ ประชาชนที่มีภูมิฐานะทางรายได้ต่างกันสามารถเข้าถึงบริการฯ ได้อย่างถ้วนหน้าและคนจนได้รับคุ้มครองหากมีมาตรการร่วมจ่าย (ข้อ ๑๐๗)				
๑ จัดตั้งกองทุนสุขภาพชุมชน เพื่อสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ป้องกันควบคุมโรคและปัจจัยที่คุกคาม พันฟูสมรรถภาพ มีระบบติดตามประเมินผลตรวจสอบ (ข้อ ๑๑๐)				

แนวทางการสานพลังยุทธศาสตร์ กับภาคส่วนต่างๆ ทั้งในและนอกพื้นที่

นอกจากการสานพลังขับเคลื่อนเพื่อดำเนินงานตามมาตรการต่างๆ ตามอำนาจหน้าที่แล้ว หากชุมชนและภาคส่วนต่างๆ ได้คัดเลือกมาตรการที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วนหรือหลายพื้นที่หรือเป็นเรื่องเฉพาะเจาะจง หรือที่ต้องทำระยะยาว ซึ่งจำเป็นต้องมีความร่วมมือเป็นพิเศษ ก็สามารถสานพลังยุทธศาสตร์ร่วมกับภาคส่วนต่างๆ ทั้งในและนอกพื้นที่ รวมทั้ง สข. ได้ ดังนี้

๑. การเป็นภาคีร่วมมือทางยุทธศาสตร์ ในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ คณะกรรมการ คณะทำงานร่วม ภาคีเครือข่ายสมัชชาสุขภาพ และการทำบันทึกความร่วมมือ (MOU) เป็นต้น

๒. การทำข้อตกลงโครงการต่างๆ ได้แก่ โครงการจัดทำธรรมนูญสุขภาพเฉพาะพื้นที่ โครงการจัดสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น เฉพาะพื้นที่ หรือสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ โครงการขับเคลื่อนมาตรการเชิงประเด็น และโครงการทำนโยบายสาธารณะทางด้านสุขภาพ เป็นต้น

๓. การเชื่อมประสานในแผนยุทธศาสตร์ระดับต่างๆ ทั้งนี้ตามพันธกิจหรืออำนาจหน้าที่ ได้แก่ แผนกองทุนสุขภาพ แผนองค์กรชุมชน แผนแม่บทชุมชน แผนพัฒนาชุมชน แผนพัฒนาของ อปท. และแผนพัฒนาจังหวัด เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อกำหนดกิจกรรม ระยะเวลา และมีแหล่งงบประมาณสนับสนุนด้วย

ลำดับขั้นตอนการใช้คู่มือและการสานพลัง

เพื่อให้การใช้คู่มือบรรลุวัตถุประสงค์อย่างครบถ้วน เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ จึงขอสรุปลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑. ทำความเข้าใจสาระธรรมนูญฯ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์

ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ เปรียบเสมือนภาพฝันของระบบสุขภาพของประเทศไทยที่คนไทยมีส่วนร่วมสร้างสรรค์ โดยใช้เวลาจัดทำถึง ๒ ปี ๔ เดือน มีเนื้อหาสาระทั้งสิ้น ๑๒ หมวด รวม ๑๑๑ ข้อ ซึ่งล้วนเป็นพันธสัญญาร่วมกันและเป็นผลผูกพันทางกฎหมายของทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐ องค์กรวิชาการและวิชาชีพ ภาคประชาสังคม ที่จะใช้เป็นกรอบแนวทางในการปฏิรูประบบสุขภาพเพื่อสร้างสุขภาวะให้แก่คนไทยทุกคนจนถึงปี ๒๕๖๓

๒. ศึกษาผลผูกพันมาตรการกับกลไกต่างๆ และค้นหามาตรการที่ผูกพันกับพันธกิจและอำนาจหน้าที่ของตน

ในมาตรการข้อต่างๆ ของธรรมนูญฯ จะระบุนโยบาย ยุทธศาสตร์ และการดำเนินงานทางด้านสุขภาพที่ผูกพันกับกลไกต่างๆ เช่น คณะกรรมการระดับชาติ หน่วยงานของรัฐ องค์กรวิชาการและวิชาชีพ อปท. ชุมชนท้องถิ่น ภาคเอกชนและประชาสังคม ทั้งนี้จะมีทั้งที่ผูกพันเฉพาะส่วนและรวมกันหลายภาคส่วน แต่ละหน่วยงาน องค์กรหรือชุมชนจึงต้องทราบถึงมาตรการที่ผูกพันกับพันธกิจและอำนาจหน้าที่ของตนเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

๓. สำรวจการดำเนินงานตามมาตรการที่ผูกพันเพื่อสานพลังขับเคลื่อน เพื่อให้การแก้ไขปัญหาและพัฒนาระบบสุขภาพเป็นไปได้จริง หากทำการสำรวจสภาพการดำเนินงานด้านสุขภาพในพื้นที่ต่างๆ ได้ก็จะทำให้รู้จุดอ่อน จุดแข็งของตนเอง สามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ ทำให้การขับเคลื่อนงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นจนบรรลุความสำเร็จได้เป็นอย่างดี

๔. คัดเลือกมาตรการเพื่อวางแผนพัฒนาระบบสุขภาพ ปัญหาสุขภาพและความพร้อมในแต่ละพื้นที่จะมีความแตกต่างกัน รวมทั้งข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ หากภาคส่วนต่างๆ สามารถจัดลำดับความสำคัญและทำความตกลงร่วมมือกันทำงานก็จะเกิดพลังผลักดันให้งานสร้างสุขภาวะสำเร็จลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แผนภาพลำดับขั้นตอนในการใช้คู่มือ และการสานพลัง

